

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ ЗА ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО КЪРДЖАЛИ-ДРАМА-РОДОПИ В КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ

Антоанета Миткова Петрова

Е-поща: antoanetamitkovapetrova@gmail.com

Докторант в докторска програма „География на рекреацията и туризма“
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме: Настоящото изследване анализира социално-икономическите фактори, които оказват влияние върху развитието на трансграничното сътрудничество между Община Кърджали и префектурите Драма и Родопи в контекста на културно-познавателния туризъм. Проучването разглежда икономическите стимули, социалните връзки, инфраструктурните предпоставки и културното наследство като ключови елементи в процеса на сътрудничество. Анализирани са съществуващите инициативи и стратегически партньорства, които допринасят за устойчивото развитие на региона. Основният акцент е поставен върху добрите практики и предизвикателствата, които съпътстват този процес, както и върху възможностите за бъдещо развитие на интегрирани туристически маршрути и културни обменни програми. Изследването цели да предостави препоръки за подобряване на трансграничното сътрудничество и повишаване на икономическите и социалните ползи за двете страни.

Ключови думи: трансгранично сътрудничество, културен туризъм, социално-икономически фактори, Драма, Родопи

JEL: F63, Z32

DOI: 10.58861/tae.grdier.2025.03

Тази статия се цитира по APA стил, както следва: Петрова, А. (2025). Социално-икономически фактори за трансгранично сътрудничество Кърджали-Драма-Родопи в културния туризъм. *Глобални и регионални измерения на международните икономически отношения*, (2), 35-49. DOI: 10.58861/tae.grdier.2025.03.

SOCIO-ECONOMIC FACTORS FOR CROSS-BORDER COOPERATION KARDJALI-DRAMA-RHODOPE IN THE FIELD OF CULTURAL TOURISM

Antoaneta Mitkova Petrova

E-mail: antoanetamitkovapetrova@gmail.com

Doctoral student in Geography of Recreation and Tourism Doctoral Program
Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Abstract: This study analyses the socio-economic factors that influence the development of cross-border cooperation between the Municipality of Kardzhali and the prefectures of Drama and Rhodope in the context of cultural tourism. The study considers economic incentives, social links, infrastructural prerequisites and cultural heritage as key elements in the cooperation process. Existing initiatives and strategic partnerships that contribute to the sustainable development of the region are analysed. The main focus is on good practices and the challenges that accompany this process, as well as on opportunities for the future development of integrated tourism routes and cultural exchange programmes. The study aims to provide recommendations to improve cross-border cooperation and increase economic and social benefits for both countries.

Key words: cross-border cooperation, cultural tourism, socio-economic factors, Drama, Rhodope

JEL: F63, Z32

DOI: 10.58861/tae.grdier.2025.03

This article shall be cited in APA style as: Petrova, A. (2025). Socio-economic factors for cross-border cooperation Kardjali-Drama-Rhodope in the field of cultural tourism. *Global and regional dimensions of international economic relations*, (2), 35-49. DOI: 10.58861/tae.grdier.2025.03.

Въведение

Трансграничното сътрудничество заема централно място в развитието на културно-познавателния туризъм, тъй като осигурява синергия между ресурсите, културното наследство и икономическите възможности на съседни региони. В рамките на Европейския съюз това сътрудничество се подкрепя чрез специализирани програми и инициативи, насочени към изграждането на интегрирани туристически дестинации, опазването на културно-историческите паметници и подобряването на трансграничната инфраструктурна свързаност. Граничните региони често притежават общ исторически контекст, културни традиции и природни характеристики, което ги прави особено подходящи за реализирането на съвместни туристически инициативи. Развитието на културно-познавателния туризъм в такива области носи значителни икономически ползи, включително увеличаване на туристическия поток, стимулиране на местната икономика и създаване на допълнителни възможности за заетост.

Община Кърджали, разположена в южната централна част на България, притежава изключително богато културно-историческо наследство, обхващащо артефакти от тракийската, римската и османската епохи. Регионът се характеризира с висока степен на мултикултурност и етническо разнообразие, което го прави атрактивна дестинация за различни форми на специализиран туризъм, като етнографския и историческия туризъм. Префектурите Драма и Родопи в Северна Гърция също разполагат със значителен туристически потенциал, благодарение на своите уникални природни забележителности и културни атракции. Драма е известна с впечатляващите си пещерни системи, природни паркове и културни фестивали, докато Родопи предлага благоприятни условия за развитието на агротуризъм и екотуризъм, благодарение на своята непокътната природна среда и традиционен бит.

Трите региона – Кърджали, Драма и Родопи притежават редица общи характеристики, които могат да бъдат ефективно използвани за изграждането на трансгранични туристически маршрути. Териториалната близост, споделеното културно наследство и сходните природни условия създават солидна основа за развитие на устойчив културно-познавателен туризъм, насочен както към вътрешни, така и към международни туристически пазари.

1. Методология на изследването

Цели на изследването

Настоящото изследване има за цел да анализира социално-икономическите фактори, влияещи върху трансграничното сътрудничество между Община Кърджали и префектурите Драма и Родопи в контекста на културно-познавателния туризъм.

Основните задачи на изследването включват:

- Анализ на предпоставките за сътрудничество – Изследване на икономическите, социални и културни фактори, благоприятстващи партньорството между регионите.
- Оценка на инфраструктурния капацитет – Идентифициране на съществуващите възможности и предизвикателства пред съвместните туристически проекти.
- Документиране на добри практики – Разглеждане на успешни модели за трансграничен туризъм, приложими в региона.
- Разработване на препоръки – Формулиране на стратегически насоки за подобряване на ефективността на трансграничното сътрудничество.

Това изследване ще допринесе за по-дълбоко разбиране на механизмите на трансграничното сътрудничество и да предложи практически решения за неговото оптимизиране в туристическия сектор.

Методи на изследването

Изследването се основава на **комплексен подход**, включващ:

- **Документален анализ** на стратегии и програми за трансгранично сътрудничество в ЕС и България.
- **Сравнителен анализ** на социално-икономическите характеристики на трите региона.

- **Качествен анализ** на успешни примери за трансграничен културно-познавателен туризъм.

2. Социално-икономически фактори, влияещи върху трансграничното сътрудничество

Трансграничното сътрудничество между България и Гърция, и по-конкретно между Община Кърджали и префектурите Драма и Родопи, се влияе от различни социално-икономически фактори. Те включват демографските характеристики на населението, икономическите връзки между регионите и културните предпоставки за съвместна работа в областта на туризма.

2.1. Демографски и социални особености на граничните региони

Демографските особености на граничните региони оказват значително влияние върху развитието на трансграничното сътрудничество. Населението на Община Кърджали се характеризира със смесен етнически състав, като преобладават българите и турците, наред с малцинствени групи като роми и помаци (Национален статистически институт, 2021). През последните години регионът се сблъсква с демографски предизвикателства като застаряване на населението и вътрешна миграция към по-големите градове, което може да ограничи наличния човешки ресурс за развитие на туризма.

От друга страна, „префектурите Драма и Родопи в Северна Гърция също се характеризират с намаляващо население, но разполагат с по-добре развита туристическа инфраструктура, която може да допринесе за трансграничното сътрудничество“ (Hellenic Statistical Authority, 2021). Социалните характеристики на населението в тези региони показват висока степен на културна свързаност, особено сред етническите групи, които споделят сходни традиции и обичаи.

Демографската структура на региона е от решаващо значение за развитието на културно-познавателния туризъм. По-младото население в Кърджали може да бъде ангажирано в туристически дейности, докато по-възрастните поколения играят роля в опазването на традициите, които са съществена част от туристическата привлекателност на региона (Petrrou & Kavrouidakis, 2020).

2.2. Икономически взаимовръзки и потенциал за развитие на туризма

Един от основните икономически фактори, влияещи върху трансграничното сътрудничество, е нивото на икономическо развитие и взаимовръзките между

двете страни. Туризмът е един от най-перспективните сектори, който може да стимулира икономическия растеж на регионите, особено в контекста на културно-познавателния туризъм (European Commission, 2019).

Община Кърджали има потенциал да развива алтернативни форми на туризъм като еко-туризъм, селски туризъм и културно-исторически туризъм. Според доклад на Министерството на туризма (2022) регионът притежава богато културно наследство, включително древни тракийски светилища и крепости, които могат да бъдат включени в трансгранични туристически маршрути.

Префектурите Драма и Родопи от своя страна разполагат с утвърдена туристическа инфраструктура, особено в сферата на зимния и природния туризъм. Развитието на трансгранично партньорство може да улесни обмена на туристи и инвестиции в сектора, като се насърчи създаването на съвместни туристически пакети, които обединяват културните забележителности на двете страни (Papadopoulos & Christofakis, 2021).

Важен аспект на икономическите взаимовръзки са програмите за трансгранично финансиране, като **Interreg V-A Гърция-България**, които подпомагат развитието на туристическата инфраструктура и създаването на съвместни проекти в сферата на културния туризъм (European Union, 2020).

2.3. Културни и исторически предпоставки за сътрудничество

Историческите и културни връзки между Кърджали, Драма и Родопи играят ключова роля в развитието на трансграничното сътрудничество. И в трите региона „съществуват обекти от древната тракийска култура, Византийската епоха и Османския период, които са важни за културно-познавателния туризъм“ (Dimitrov, 2018).

В Кърджалийския регион се намират значими исторически паметници като **Перперикон** и **Татул**, които привличат множество туристи. В същото време, в префектурите Драма и Родопи „има византийски манастири и крепости, които допълват културния облик на региона“ (Nikolaidis, 2021).

Общите традиции и културни събития също са основа за бъдещи партньорства. Например, ежегодните фолклорни фестивали в България и Гърция „могат да бъдат организирани като част от трансгранични инициативи, насочени към популяризиране на местното културно наследство“ (Stoyanov & Angelopoulos, 2022).

3. Институционални и инфраструктурни аспекти на сътрудничеството

3.1. Роля на местните и националните институции в подкрепа на трансграничното сътрудничество

Местните и националните институции играят съществена роля в развитието на трансграничното сътрудничество между Община Кърджали и префектурите Драма и Родопи. Тяхната активност се изразява в инициране и подкрепа на съвместни проекти, насочени към културно-познавателния туризъм, както и в създаване на благоприятна среда за обмен на опит и добри практики.

Община Кърджали демонстрира значителна ангажираност чрез участие в различни проекти, финансирани от европейски програми. Пример за това е проектът **„Партньорство за по-чиста река Арда“** реализиран в сътрудничество с Номархия Еврос, Гърция, с цел подобряване на екологичното състояние на реката и повишаване на екологичната култура на населението (Карастоянов & Димитров, 2020).

На национално ниво, **Министерството на регионалното развитие и благоустройството на Република България** координира изпълнението на програми за трансгранично сътрудничество, които подпомагат местните власти в разработването и реализирането на съвместни инициативи. Тези програми целят укрепване на връзките между съседните региони и стимулиране на икономическото и културното развитие (Стоянов, 2018).

3.2. Европейски програми и финансови механизми за развитие на съвместни проекти

Европейският съюз предоставя разнообразни програми и финансови инструменти, насочени към подкрепа на трансграничното сътрудничество. Една от ключовите програми в този контекст е **Interreg V-A Гърция – България**, която финансира проекти, насочени към устойчиво развитие и културен обмен между двата региона (European Commission, 2020).

В рамките на тази програма, Община Кърджали е реализирала редица проекти, сред които **„Пътят на Боговете, пътят на златото и пътят на хората“**. Този проект, осъществен в партньорство с Община Ардино, има за цел популяризиране на културното наследство и развитие на туристическия потенциал на региона (Petrov & Georgiev, 2021).

Освен това, **Националният план за възстановяване и устойчивост** предоставя допълнителни възможности за финансиране на проекти, свързани с културно-познавателния туризъм. „През 2024 г. на територията на област Кърджали са сключени **182 договора на обща стойност над 118 млн. лв.**, като значителна част от тях са насочени към подобряване на туристическата инфраструктура и опазване на културното наследство“ (European Union, 2022).

3.3. Инфраструктура и достъпност като ключови фактори за развитие на туризма

Развитата инфраструктура и добрата достъпност са от съществено значение за успешното развитие на културно-познавателния туризъм. Инвестициите в транспортната мрежа, обновяването на културни обекти и създаването на съвременни туристически съоръжения повишават привлекателността на региона за посетители.

Община Кърджали активно работи в тази посока чрез изпълнение на проекти, насочени към подобряване на инфраструктурата. Пример за това е проектът **„Перперикон – храм на боговете и дом на цивилизациите“**, финансиран по **Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014–2020**. Този проект включва консервация и реставрация на археологическия комплекс Перперикон, както и изграждане на прилежаща инфраструктура, което допринася за увеличаване на туристическия интерес към обекта (Dimitrov, 2021).

Подобни инициативи не само подобряват достъпността и условията за туристите, но и стимулират местната икономика чрез създаване на работни места и насърчаване на местния бизнес. Сътрудничеството между местните и националните институции, подкрепено от европейските програми, е ключов фактор за устойчивото развитие на културно-познавателния туризъм в трансграничния регион (Ivanova & Petrova, 2019).

4. Практически измерения и добри практики в трансграничното сътрудничество

4.1. Анализ на съществуващи туристически маршрути и инициативи

Трансграничното сътрудничество между Община Кърджали и префектурите Драма и Родопи е от съществено значение за развитието на културно-познавателния туризъм в региона. Съвместните инициативи и проекти

допринасят за популяризирането на местното културно наследство и привличането на туристи от различни страни.

Примерни съществуващи туристически маршрути са:

1. Културно-исторически маршрут „Древните пътища на Родопите“:

Този маршрут обхваща посещения на археологически обекти като Перперикон в България и древния град Филипи в Гърция. Туристите имат възможност да се запознаят с богатата история и култура на региона.

2. Еко-туристически маршрут „Природните чудеса на Родопите“:

Маршрутът включва преходи през живописни местности като Триградското ждрело в България и пещерата Алистрати в Гърция, предоставяйки възможност за близък контакт с природата.

Таблица 1: Основни характеристики на съществуващите туристически маршрути

Маршрут	Основни обекти	Продължителност	Целева аудитория
Древните пътища на Родопите	Перперикон, Римският път „Виа Егнация“, Тракийският път към светилището Перперикон	2 дни	Любители на историята
Природните чудеса на Родопите	Триградско ждрело, Дяволското гърло и Чудните мостове	3 дни	Природолюбители

4.2. Възможности за подобряване на трансграничните туристически услуги

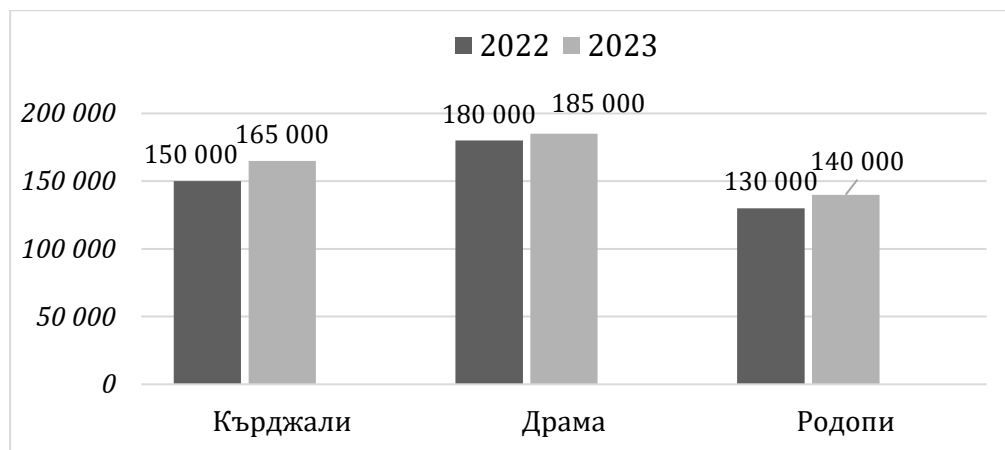
За да се повиши атрактивността на трансграничните туристически продукти, е необходимо да се обърне внимание на няколко ключови аспекта:

- **Инфраструктурно развитие**
- **Маркетинг и промоция**
- **Обучение на персонала**
- **Разработване на нови туристически продукти**

Данните показват **увеличение на туристопотока** във всички разглеждани региони. **Драма привлича най-много туристи**, вероятно заради развитата си инфраструктура и популярни природни забележителности. **Кърджали бележи стабилен ръст**, като вероятно културно-историческите обекти (като Перперикон) допринасят за това. **Родопи също има увеличение**, но с по-слаб темп, което може

да се дължи на по-ограничената инфраструктура или недостатъчното популяризиране на туристическите обекти.

Диаграма 1: Сравнение на туристически потоци между регионите

Кърджали		Драма		Родопи	
2022	150 000 туристи	2022	170 000 туристи	2022	130 000 туристи
2023	165 000 туристи	2023	185 000 туристи	2023	140 000 туристи

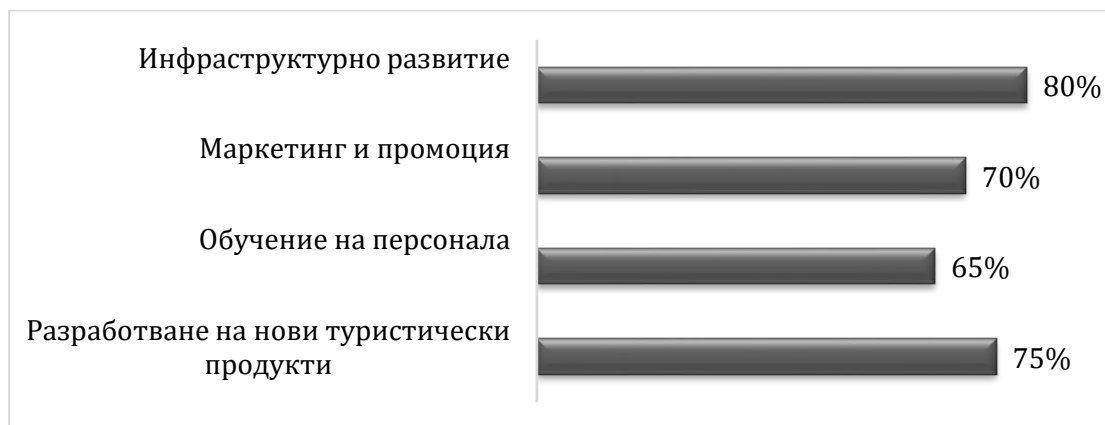
Лентовата диаграма представя основните фактори, които влияят върху подобряването на трансграничния туризъм. Изследвани са следните аспекти:

- **Инфраструктурно развитие (80%)** – подобряване на пътната мрежа и транспортната свързаност между България и Гърция.
- **Маркетинг и промоция (70%)** – разработване на рекламни кампании и дигитални платформи за популяризиране на туристическите обекти.
- **Обучение на персонала (65%)** – повишаване на квалификацията на екскурзоводите и местните предприемачи в сферата на туризма.
- **Разработване на нови туристически продукти (75%)** – създаване на нови маршрути, тематични събития и туристически атракции.

Най-важният фактор е **инфраструктурата**, което потвърждава, че лошата свързаност между обектите ограничава развитието на туризма. **Разработването на нови туристически продукти** също има висок потенциал, което означава, че регионът може да се обогати с нови инициативи. **Маркетингът и обучението на**

персонала също са от съществено значение, но изискват допълнителни инвестиции и дългосрочно планиране.

Диаграма 2: Ключови фактори за подобряване на трансграничните туристически услуги

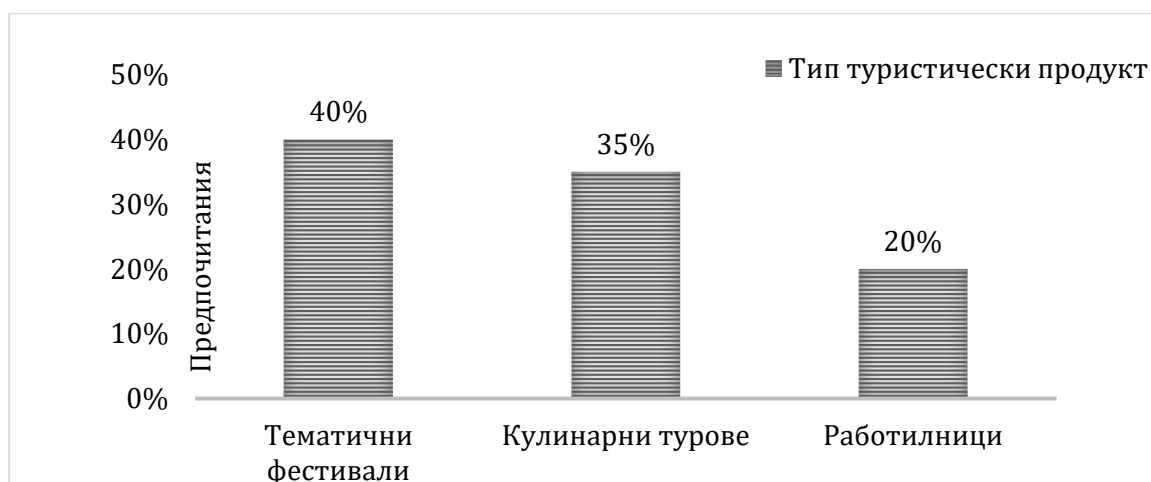

Диаграма 3: Популярност на съществуващите туристически маршрути

Кръговата диаграма показва, че **историческите маршрути са най-популярни**, следвани от природния туризъм. Това подчертава значението на културно-историческите обекти в трансграничното сътрудничество. Въпреки това, **екотуризмът също заема значителен дял**, което предполага потенциал за развитие в тази сфера.

Диаграма 4: Предпочитания на туристите към нови туристически продукти

Диаграмата представя разпределението на интереса на туристите към различни нови туристически продукти в трансграничния регион.

- Тематичните фестивали (40%) са най-предпочитани, което показва, че културните събития привличат най-голям интерес. Това може да включва фолклорни фестивали, възстановки на исторически събития и празници, представящи местните традиции.
- Кулинарните турове (35%) също се радват на голям интерес. Туристите все повече търсят възможности да опитат местната кухня и да участват в дегустации на традиционни ястия.
- Работилниците (25%) имат по-малък, но значителен дял. Това включва занаятчийски дейности, като грънчарство, тъкачество и приготвяне на традиционни храни.

Данните показват, че развитието на тематични фестивали и кулинарни турове би било най-успешно за привличане на туристи в трансграничния регион. Включването на работилници също би допринесло за повишаване на ангажираността на посетителите.

5. Дискусия и насоки за развитие

Изследването на социално-икономическите фактори, влияещи върху развитието на трансграничното сътрудничество между Община Кърджали и префектурите Драма и Родопи, разкрива значителни възможности за развитие на културно-познавателния туризъм. Регионът разполага с богато историческо и

природно наследство, благоприятно географско разположение и достъп до европейски програми за финансиране. Въпреки тези предимства, съществуват редица предизвикателства, които възпрепятстват пълноценното използване на потенциала му. Сред основните ограничения са недостатъчно развита инфраструктура, слаба институционална координация, недостатъчна популяризация на региона и сезонност на туристическите посещения.

За да се повиши ефективността на сътрудничеството, е необходимо подобряване на инфраструктурата и транспортната свързаност, което включва разширяване на пътната мрежа между България и Гърция, модернизиране на граничните пунктове и изграждане на нови туристически центрове. Важен аспект е и разработването на интегрирани туристически продукти, които да обединяват културни и природни забележителности, както и насърчаване на тематични фестивали, кулинарни турове и работилници, представящи местните традиции. Създаването на иновативни туристически пакети, комбиниращи исторически и природни маршрути, може да допринесе за повишаване на интереса към региона.

Значително внимание следва да се обърне на маркетинга и международната популяризация на дестинацията. Разработването на дигитални рекламни стратегии, участие в международни туристически изложения и изграждане на уеб платформи за резервации и информация могат да допринесат за по-добра разпознаваемост на региона. Използването на социалните мрежи и сътрудничеството с инфлуенсъри също могат да засилят интереса на туристите.

Развитието на човешкия капитал в туристическия сектор също е от ключово значение. Провеждането на специализирани обучения за туристически гидове и персонал, подобряване на езиковите умения и прилагане на най-добрите практики в обслужването биха повишили качеството на предлаганите услуги. Същевременно, устойчивото развитие на туризма изисква прилагане на екологични и зелени туристически практики, които да опазват природните ресурси и да насърчават развитието на селския и алтернативния туризъм.

Възможностите за разширяване на туристическия потенциал в региона включват създаване на единен трансграничен туристически маршрут, който да свързва най-значимите обекти на Кърджали, Драма и Родопи. Включването на региона в международни културни маршрути би могло да повиши неговата атрактивност за чуждестранни туристи. Устойчивото управление на ресурсите и

развитието на нови туристически концепции, като еко-туризъм и приключенски туризъм, могат да доведат до повишаване на приходите от сектора и създаване на нови работни места.

Можем да направим извод, че трансграничното сътрудничество между Кърджали, Драма и Родопи има значителен потенциал за развитие, но неговата ефективност зависи от координираните усилия на местните власти, туристическия сектор и международните институции. Чрез подобряване на инфраструктурата, интегриране на нови туристически продукти, засилване на маркетинга и прилагане на устойчиви практики, регионът може да се утвърди като водеща дестинация за културно-познавателен туризъм в Югоизточна Европа. За бъдещото развитие е необходимо сътрудничеството между страните да бъде по-интензивно и стратегически насочено, за да се гарантира дългосрочен икономически и социален ефект.

Заключение

Настоящото изследване подчертава значението на социално-икономическите фактори за развитието на трансграничното сътрудничество между Община Кърджали и префектурите Драма и Родопи в областта на културно-познавателния туризъм като анализа показва, че културното наследство, икономическите връзки и институционалната подкрепа играят ключова роля в създаването на интегрирани туристически продукти и инициативи. Развитието на инфраструктурата, подобряването на маркетинговите стратегии и засилването на партньорството между публичния и частния сектор са основни елементи за устойчивия растеж на трансграничния туризъм в региона. Изследването установи, че съществуват редица предизвикателства, които ограничават ефективното сътрудничество, включително недостатъчна транспортна свързаност, сезонност на туристическия поток и липса на интегрирани маркетингови стратегии. Въпреки тези бариери, добрите практики от други гранични региони показват, че с правилното планиране и координация е възможно да се постигне значителен напредък.

Основните препоръки, които могат да допринесат за бъдещото развитие на региона, включват създаване на нови трансгранични туристически маршрути, организиране на съвместни културни събития и фестивали, както и по-активно

използване на европейските програми за финансиране. Инвестициите в екологично устойчив туризъм и подобряването на човешкия капитал в сектора също са ключови за дългосрочния успех на инициативите.

В заключение, Кърджали, Драма и Родопи разполагат с необходимите ресурси и потенциал да се утвърдят като водещи центрове за културно-познавателен туризъм в Югоизточна Европа. Успешното трансгранично сътрудничество ще изисква по-интензивна координация между институциите, насърчаване на устойчиви туристически практики и активно популяризиране на региона на международно ниво. Само чрез стратегически насочени усилия регионът ще може да се превърне в предпочитана туристическа дестинация с висока добавена стойност за местната икономика и културно наследство.

Източници:

- Cosar, A., & Demir, B. (2016). *The Impact of Infrastructure on International Trade: A Cross-Country Analysis*. *Economic Policy*, 31(2), 232-260.
- Dimitrov, K. (2018). *Thracian Heritage in the Balkans: A Comparative Study*. Sofia: Academic Press.
- Dimitrov, K. (2021). *Preservation and Promotion of Cultural Heritage in Bulgaria*. Sofia: Academic Press.
- European Commission (2019). *The Future of European Tourism: Challenges and Opportunities*. Brussel: EU.
- European Commission (2020). *Interreg V-A Greece-Bulgaria Program Report*. Brussel: EU.
- European Union (2022). *National Recovery and Resilience Plan: Bulgaria*. Brussel: EU.
- Hellenic Statistical Authority (2021). *Greek Population Census Report*. Athens: ELSTAT.
- Ivanova, M., & Petrova, L. (2019). *Infrastructure Development and Tourism in the Balkans*. *Journal of Regional Planning*, 27(1), 103-117.
- Nikolaidis, S. (2021). *Byzantine Influence in Northern Greece: Historical and Cultural Perspectives*. Athens: Hellenic Research Institute.
- Papadopoulos, G., & Christofakis, M. (2021). *Tourism and Regional Development in the Balkans*. *Journal of European Studies*, 29(3), 112-130.
- Petrou, A., & Kavroudakis, D. (2020). *Cross-Border Cooperation and Regional Development: Case Studies in Greece and Bulgaria*. *Journal of Regional Studies*, 34(2), 45-67.

- Petrov, S., & Georgiev, N. (2021). *Cultural Heritage and Regional Development in the Balkans*. Journal of European Studies, 30(2), 75-92.
- Stoyanov, P., & Angelopoulos, D. (2022). *Cross-Border Cultural Events and Tourism in the Balkans*. Cultural Studies Review, 27(1), 89-105.
- Карастоянов, И., & Димитров, А. (2020). *Трансгранично сътрудничество и екологична политика*. София: Академично издателство.
- Министерство на туризма (2022). *Стратегия за развитие на туризма в България*. София: Министерство на туризма.
- Национален статистически институт (2021). *Демографски показатели на България*. София: НСИ.
- Стоянов, П. (2018). *Регионални политики и европейско финансиране*. Варна: Университетско издателство.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ” - СВИЩОВ
DIMITAR A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

ГЛОБАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ

БРОЙ 2
Свищов, 2025 г.

GLOBAL AND REGIONAL DIMENSIONS OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

ISSUE 2
Svishtov, 2025

ISSN: 2738-8573 (online)

miojournal.uni-svishtov.bg

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Галина Захариева – **главен редактор**

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Проф. д-р Веселина Димитрова – **зам. главен редактор**

(Икономически университет – Варна)

Доц. д-р Драгомир Илиев – **зам. главен редактор**

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Доц. д-р Александър Косулиев

(Русенски университет „А. Кънчев“)

Доц. д-р Валентина Макни

(Икономически университет – Варна)

Доц. д-р Георги Маринов

(Икономически университет – Варна)

Доц. д-р Здравко Любенов

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Доц. д-р Карина Саркисян-Дикова

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Гл. ас. д-р Александър Шиваров

(Икономически университет – Варна)

Гл. ас. д-р Галин Стефанов

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Гл. ас. д-р Даниела Илиева

(Русенски университет „А. Кънчев“)

Гл. ас. д-р Ивайло Петров

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Гл. ас. д-р Иван Ангелов

(Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов)

Гл. ас. д-р Мирослав Камджалов

(Икономически университет – Варна)

Гл. ас. д-р Недялка Александрова

(Икономически университет – Варна)

Гл. ас. д-р Петьо Бошнаков

(Икономически университет – Варна)

Адрес на редакцията:

Ул. Емануил Чакъров 2, Свищов 5250, България

Главен редактор:

Проф. д-р Галина Захариева, e-mail: g.zaharieva@uni-svishtov.bg

Технически секретар:

Гл. ас. д-р Ивайло Петров, e-mail: mio.conf@uni-svishtov.bg

За всички представени за публикуване текстове се прилага процедура на двойно анонимно рецензиране.

Публикациите отразяват личните виждания на авторите. Авторите носят пълна отговорност за съдържанието на разработките, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници, както и за езиковото оформление на текстовете.

Условията и сроковете за приемане на текстове са посочени на адрес:

miojournal.uni-svishtov.bg

www.mioconference.eu

Адреси на електронното издание: miojournal.uni-svishtov.bg

dlib.uni-svishtov.bg

Алтернативен адрес:

www.mioconference.eu

ISSN 2738-8573

© Академично издателство „Ценов“ – Свищов

Списание „Глобални и регионални измерения на международните икономически отношения“ (съкратено **ГРИМИО**) е правопреемник на изданията с научните резултати от ежегодната *студентска научно-практическа конференция*, организирана от катедра „Международни икономически отношения“ при Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов. До 2020 година изданията са сборници със самостоятелни ISBN номера, а от 2021 до 2023 година са периодичен сборник с постоянен ISSN номер – достъпни във Виртуалната библиотека на Стопанската академия на адрес dlib.uni-svishtov.bg.

Първата конференция е проведена през 1996 година по идея на проф. д-р ик. н. Иван Стойков и на гл. ас. д-р Симеон Момчев, преподаватели към катедрата. Участници са студентите от трети курс на специалност МИО към Стопанската академия, а тематичният фокус е върху международните инвестиции.

От 2014 година към събитието се присъединяват преподаватели и студенти от катедра „Международни икономически отношения“ при Икономически университет – Варна, а през 2015 година и от катедра „Икономика и международни отношения“ при Русенски университет „Ангел Кънчев“.

През годините конференцията се утвърди като форум за научна изява на студентите и докторантите извън учебната аудитория и създаде възможност за разчупване на формалните отношения лектор-обучаем, обмяна на опит в провеждането на мероприятия, свободно споделяне на творчески идеи. Постепенно тематиката се разшири и обхваща широк спектър от области, влизащи в сферата на международните икономически отношения и международния бизнес.

Пленарната сесия на *Двадесет и деветата конференция* се проведе на 10 май 2025 г. присъствено в Базата за обучение на Стопанска академия в с. Орешак и в дистанционен формат чрез платформата BigBlueButton.

Journal “Global and Regional Dimensions of International Economic Relations” (abbreviated **GRDIER**) is the legal successor of the publications with the scientific results of the annual *student scientific-practical conference*, organized by the *Department of International Economic Relations* at Dimitar A. Tsenov Academy of Economics - Svishtov. Until 2020, the editions are conference proceedings with independent ISBN numbers, and from 2021 to 2023 they are periodical collections with a permanent ISSN number - available in the Academy's Virtual Library at dlib.uni-svishtov.bg.

The first conference was held in 1996 on the idea of Prof. Ivan Stoykov and Head Assistant Simeon Momchev, lecturers at the department. The first participants were the 3rd year IER students at the Tsenov Academy of Economics, and the thematic focus was on international investments.

Since 2014, the event has been joined by professors and students from the *Department of International Economic Relations* at the University of Economics – Varna, and in 2015 from the *Department of Economics and International Relations* at the Angel Kanchev University of Ruse.

Over the years, the conference has established itself as a forum for the scientific expression of students and doctoral students outside the classroom and has created an opportunity to break the formal lecturer-student relationship, exchange experience in conducting events, and freely share creative ideas. Gradually, the topics have expanded and cover a wide range of areas, entering the sphere of international economic relations and international business.

The plenary session of the *Twenty-ninth conference* was held on May 10, 2025 at Dimitar Tsenov Academy's Training and Recreation Center in the village of Oreshak and online through the BigBlueButton platform.

СЪДЪРЖАНИЕ / CONTENT:

INFRASTRUCTURE AND RESOURCES: THE EVOLVING DYNAMICS OF SINO-CONGOLESE COOPERATION UNDER THE BELT AND ROAD INITIATIVE	7
<i>Jingxin Hu</i>	
THE IMPACT OF GEOPOLITICAL RISK AND LIRA DEFLATION ON INVESTMENT DECISIONS IN TURKEY.....	19
<i>Mohammad Omar Araiqat</i>	
СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ ЗА ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО КЪРДЖАЛИ-ДРАМА-РОДОПИ В КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ	35
<i>Антоанета Миткова Петрова</i>	
SOCIO-ECONOMIC FACTORS FOR CROSS-BORDER COOPERATION KARDJALI-DRAMA-RHODOPE IN THE FIELD OF CULTURAL TOURISM	35
<i>Antoaneta Mitkova Petrova</i>	
SUSTAINABLE DEVELOPMENT PRACTICES IN COCOA PRODUCING COUNTRIES	50
<i>Melisa Byulent Ismail</i>	
УПРАВЛЕНИЕ НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА С ДОСТАВЧИЦИТЕ В ГЛОБАЛНАТА ВЕРИГА ЗА ДОСТАВКИ.....	62
<i>Калин Михайлов Климентов</i>	
SUPPLIER RELATIONSHIP MANAGEMENT IN GLOBAL SUPPLY CHAIN.....	62
<i>Kalin Mihaylov Klimentov</i>	
ИНОВАЦИИТЕ – ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВОСТ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ КОМПАНИИ	79
<i>Петьо Божинов Божинов</i>	
INNOVATION – A FACTOR FOR SUSTAINABILITY OF INTERNATIONAL COMPANIES	79
<i>Petyo Bozhinov Bozhinov</i>	
УЯЗВИМОСТИ В КИБЕРПРОСТРАНСТВОТО И ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ИМ ВЪРХУ МСП.....	92
<i>Бетина Диянова Минкова</i>	
VULNERABILITIES IN THE CYBERSPACE AND THEIR IMPACT ON SMES	92
<i>Betina Diyanova Minkova</i>	
РАЗВИТИЕ НА АВТОМОБИЛНИЯ СЕКТОР НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В ПЕРИОДА 2014-2024 Г.	105
<i>д-р Даниела Тинкова Маринова, Мариян Симеонов Великов</i>	
DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN UNION AUTOMOTIVE SECTOR IN THE PERIOD 2014-2024.....	105
<i>Daniela Tinkova Marinova, PhD, Marian Simeonov Velikov</i>	

УПРАВЛЕНИЕ НА ОРГАНИЗАЦИОННИ КОНФЛИКТИ В МЕЖДУНАРОДНА ФИРМА.....	115
<i>Емилия Георгиева Ахтаподова – Стоянова</i>	
ORGANIZATION CONFLICT MANAGEMENT IN AN INTERNATIONAL FIRM.....	115
<i>Emilia Georgieva Ahtapodova – Stoyanova</i>	
ВЛИЯНИЕ НА УСТОЙЧИВИТЕ ПРАКТИКИ ВЪРХУ ДОБРУВАНЕТО НА СЛУЖИТЕЛИТЕ В МЕЖДУНАРОДНАТА БИЗНЕС СРЕДА	130
<i>Гергана Цветанова Цветкова, Александър Георгиев Данаилов, Габриела Руменова Димова, Веселина Руменова Борисова</i>	
IMPACT OF SUSTAINABLE PRACTICES ON EMPLOYEE WELL-BEING IN THE INTERNATIONAL BUSINESS ENVIRONMENT.....	130
<i>Gergana Tsvetanova Tsvetkova, Aleksandar Georgiev Danailov, Gabriela Rumenova Dimova, Veselina Rumenova Borisova</i>	
БИЗНЕС МОДЕЛЪТ НА LIDL ЗА УСТОЙЧИВО МЕЖДУНАРОДНО РАЗВИТИЕ.....	144
<i>Яница Мариянова Димитрова</i>	
LIDL'S BUSINESS MODEL FOR SUSTAINABLE INTERNATIONAL DEVELOPMENT	144
<i>Yanitsa Mariyanova Dimitrova</i>	
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ПРИНЦИПИТЕ НА ГЕЩАЛТ В ДИЗАЙНА НА ВИЗУАЛНИ МАРКЕТИНГОВИ КАМПАНИИ.....	155
<i>Емилия Веселинова Петрова</i>	
APPLICATION OF GESTALT PRINCIPLES IN THE DESIGN OF VISUAL MARKETING CAMPAIGNS	155
<i>Emilia Veselinova Petrova</i>	
МАРКЕТИНГОВИ СТРАТЕГИИ В МОДНАТА ИНДУСТРИЯ ЗА ПРИВЛИЧАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНА АУДИТОРИЯ.....	170
<i>Анета Иванова Лазарова</i>	
MARKETING STRATEGIES IN THE FASHION INDUSTRY TO ATTRACT AN INTERNATIONAL AUDIENCE.....	170
<i>Aneta Ivanova Lazarova</i>	

ИЗИСКВАНИЯ КЪМ АВТОРИТЕ

- Допустимост на авторите: настоящи студенти бакалаври, магистри и докторанти в български или чуждестранни висши училища, обучаващи се в икономически специалности.
- При съавторство, поне един от авторите трябва да отговаря на условието да е настоящ студент. Съавтори могат да бъдат и специалисти от практиката, които не са в трудово-правни отношения с българско или чуждестранно висше училище и членуват в алумни клуб на висше училище, организатор/съорганизатор на конференцията.

Формални критерии към структурата на разработката:

- Обем - до 27 000 символа с включени интервали (до 15 стандартни страници).
- Заглавие – ясно и точно формулирано, до 100 символа (с включени интервали).
- Пълно име на автора (авторите), е-поща, специалност и година на обучение, висше учебно заведение.
- Резюме – до 1500 символа (с включени интервали), да има характер на обобщение и да включва изследователски цели, методология и резултати.
- Ключови думи – от три до пет.
- JEL класификация - до три кода, поне един да попада в раздел F. International Economics (ideas.repec.org/j/index.html).
- Ако основният текст е на български език - следват заглавие, данни за автора (авторите), резюме, ключови думи и JEL, **преведени на английски език**.
- Текстът на доклада следва да бъде оформен в части, като се следва формата за писане на научни текстове **IMRAD** (Introduction, Methods, Results, Discussion). Допускат се допълнителни раздели, ако отговарят на концепцията на изследването.
- Допълнителните бележки, разяснения и коментари - под линия.
- Списък с цитираната литература - по **APA style**.

Технически изисквания за оформяне на материалите:

- Написани под Word for Windows.
- Размер на страницата: A4, 29–31 реда и 60–65 знака на ред.
- Полета: Top – 2,5 см; Bottom – 2,5 см; Left – 2,5 см; Right – 2,5 см.
- Наименование на статията: Cambria, 14 pt, с големи букви, Bold, центрирано.
- Имена на автора (ите), висше учебно заведение: Cambria, 12 pt, центрирано.
- За резюме, ключови думи и JEL: шрифт Cambria, размер 11 pt.
- За основния текст: шрифт Cambria, размер 12 pt.
- Разстояние между редовете: 1,5 lines.
- Номерация на страницата: долу вдясно.
- Текст под линия: размер 10 pt.
- Графики, фигури и таблици: вграждат се софтуерно в текста.
- Формулите се създават с Equation Editor.

Пълните и актуални изисквания са представени на miojournal.uni-svishtov.bg.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ” - СВИЩОВ
DIMITAR A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

ГЛОБАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ

Академично издателство „Ценов”
Ул. Емануил Чакъров 2, Свищов 5250, България

БРОЙ 2, 2025 г.
miojournal.uni-svishtov.bg

GLOBAL AND REGIONAL DIMENSIONS OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Academic Publishing House “Tsenov” – Svishtov
2, Emanuil Chakarov street, Svishtov 5250, Bulgaria

ISSUE 2, 2025
miojournal.uni-svishtov.bg

ISSN: 2738-8573 (online)

miojournal.uni-svishtov.bg